

Pilot ISD voor Jong Volwassen (18 t/m 24 jaar) Regio Utrecht

- van *Ultimum Remedium* naar *Optimum remedium* -

Inleiding

De maatregel plaatsing in een Inrichting voor Stelselmatige Daders (ISD) bestaat sinds 01 oktober 2004 en is de opvolger van de SOV (de Strafrechtelijke Maatregel Opvang Verslaafden). De maatregel kan na vordering door de Officier van Justitie door de rechter worden opgelegd bij verdachten die voldoen aan de criteria voor stelselmatige daders¹. De SOV maatregel was specifiek bedoeld voor verslaafde veelplegers, de introductie van de ISD gaf ook ruimte voor veelplegers waar niet alleen de verslaving dominant is maar bij wie problemen op velerlei leefgebieden, waaronder vaak psychiatrische problemen, een aanleiding vormen voor aanhoudend delictgedrag.

De algemene opvatting daarbij is dat deze maatregel pas moet worden ingezet als '*ultimum remedium*', dat wil zeggen er is uitputtend geprobeerd via alternatieve strafrechtelijke interventies het gedrag van de betrokkene te veranderen. In dat licht is het niet vreemd dat bij *jong volwassen* zeer actieve veelplegers, die formeel wel aan de criteria voor vordering ISD voldoen, vaak nog niet wordt gedacht aan de ISD maatregel. De vraag is of dat terecht is. Als de ISD maatregel voor die jong volwassen stelselmatige daders kan worden ingezet als een maatregel waarmee de kansen op verandering kunnen worden vergroot, juist in een levensfase (18 t/m 24 jaar) waarin keuzes voor een al dan niet criminele carrière worden bestendigd, kan deze maatregel voor de doelgroep jongvolwassen stelselmatige daders wellicht juist in deze levensfase kansen en perspectief bieden.

Recent onderzoek heeft echter uitgewezen dat de ISD maatregel nauwelijks wordt opgelegd aan jongvolwassenen die wel voldoen aan de objectieve criteria².

¹ art. 38m van het WvS geeft aan dat een Rechter op vordering van het OM een ISD-maatregel kan opleggen als (1) het door de verdachte begane feit een misdrijf betreft waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten; (2) de verdachte in de vijf jaren voorafgaand aan het door hem begane feit ten minste drie maal wegens een misdrijf onherroepelijk tot een vrijheidsbenemende straf of maatregel, een vrijheidsbeperkende maatregel of een taakstraf is veroordeeld dan wel bij onherroepelijke strafbeschikking een taakstraf is opgelegd, het feit is begaan na tenuitvoerlegging van deze straffen of maatregelen en er voorts ernstig rekening mede moet worden gehouden dat de verdachte wederom een misdrijf zal begaan en (3) de veiligheid van personen of goederen het opleggen van de maatregel eist.

In een OM-richtlijn die een aanwijzing geeft voor het vorderen van de ISD maatregel wordt verwezen naar artikel 38m maar wordt tevens aangegeven dat het om verdachten moet gaan die bovendien vallen onder de definitie van zeer actieve veelpleger, d.w.z: een persoon van 18 jaar of ouder die over een periode van vijf jaren processen-verbaal tegen zich opgemaakt zag worden voor meer dan tien misdrijfdeeden, waarvan ten minste één misdrijf in de laatste twaalf maanden, terug te rekenen vanaf de pleegdatum van het laatst gepleegde misdrijfdeed. Deze (nieuwe) richtlijn is van kracht sinds 01 januari 2014.

² De maatregel 'Inrichting voor Stelselmatige daders' voor jongvolwassen veelplegers: de uitvoeringspraktijk en lessen voor de toekomst, Partners +Pröpper en Impact R&D, maart 2014

Op basis van de uitkomsten van het onderzoek heeft het Ministerie van Veiligheid & Justitie aan enkele regio's gevraagd een pilot in te richten om – indien geïndiceerd - te komen tot een optimaler inzet van de ISD maatregel bij jongvolwassen stelselmatige daders. De Regio Utrecht is één van deze pilotregio's³.

Doelgroep

In de Regio Utrecht zijn er ongeveer 50 jongvolwassen stelselmatige daders (d.w.z. zij voldoen formeel aan de criteria voor de ISD maatregel)⁴. Van deze groep staat de helft ook op de zogeheten 'Top X-lijst Regio Utrecht', de doelgroep van de Top X aanpak vanuit het Veiligheidshuis Regio Utrecht (VHRU). Vrijwel allemaal hebben zij al een uitputtend arsenaal aan (zowel civiele als strafrechtelijke) jeugdmaatregelen en interventies achter de rug, in veel gevallen ook al begeleiding en toezicht bij de volwassenreclassering, in veel gevallen zonder tastbaar resultaat. Er is immers een aanhoudend delict-gedrag waardoor zij voldoen aan de formele criteria voor de ISD-maatregel. Op deze groep is de pilot ISD voor Jong Volwassen stelselmatige daders gericht.

Al in 2012-2013 is vanuit het VHRU in samenwerking met politie, het NIFP en de PI Utrecht een verkennend onderzoek gedaan naar het profiel van de jongvolwassen stelselmatige daders aan de hand van veertien casussen. Alle veertien hadden in het verleden al een scala aan justitiële jeugdmaatregelen opgelegd gekregen (Maatregel Hulp & Steun, ITB +, ITB, CRIEM). Bij negen van de veertien is het toezicht bij de maatregel negatief retour gestuurd omdat de jongere zich onttrok aan toezicht. Bij acht van de veertien werden (ook) civielrechtelijke maatregelen ingezet hetgeen niet leidde tot gedragsverandering. De groep onttrekt zich stelselmatig aan elke vorm van hulp, begeleiding en toezicht. Uit NIFP-rapportage bleek in veel gevallen sprake van gedragsstoornis, ADHD-problematiek en anti sociale persoonlijkheidsproblematiek maar weinig behandelverleden. Wederom een kenmerk van onttrekken aan toezicht, begeleiding en behandeling. Wat delict-geschiedenis betreft bleek bij 12 van de 14 gevallen sprake van (ernstige) geweldsmisdrijven. E groep is overwegend laag geschoold (slechts bij 2 van de 14 werd een behaald diploma vastgesteld). Risicofactoren als belaste familieanamneses, cross-culturele problematiek en overmatig cannabisgebruik overschaduwden ruimschoots de schaars aanwezige beschermende factoren.

³ De andere pilotregio's zijn Rotterdam Rijnmond, Amsterdam en Regio Zeeland-Brabant.

⁴ Het getal vijftig is gebaseerd op de meest recente veelplegerslijst Regio Utrecht (dec. 2015) maar fluctueert enigszins in de tijd.

Uitvoeringsplan pilot ISD voor jongvolwassen veelplegers Regio Utrecht

Doel van de pilot is om (0) voor de JOVO stelselmatige daders die tevens binnen de Top X aanpak regio Utrecht vallen expliciet de afweging inzet ISD in het casusoverleg Top X te bespreken, (1) indien gekozen wordt voor ISD traject de toeleiding te verbeteren, (2) het programma-aanbod tijdens de tenuitvoerlegging van de maatregel specifiek voor de deze doelgroep te ontwikkelen en (3) het gemeentelijk nazorgtraject in aansluiting op de maatregel toe te spitsen op de JOVO-doelgroep:

- (0) Expliciete afweging inzet ISD in casusoverleg
- (1) verbetering van de toeleiding
- (2) verbetering/uitbreiding van het programma aanbod ISD voor JOVO-doelgroep
- (3) verbetering van de (gemeentelijke vervolg-) aansluiting op de ISD maatregel

Ad 0 -

- Bij elke jongvolwassen stelselmatige dader (om te beginnen die casussen die ook op de Top X lijst staan) wordt expliciet de mogelijkheid van inzet van de ISD maatregel overwogen in het casusoverleg, de insteek daarbij is 'ISD tenzij' - (**VHRU**).
- Bij bespreking van de casus wordt extra aandacht besteed aan de zorg- en hulpverleningsgeschiedenis voor 18 jaar (**SAVE, 3RO en NIFP**)

Ad 1-

- In de ISD-rapportage wordt uitgebreider onderbouwd waarom een ISD maatregel bij de jong volwassene wenselijk is (**3RO**)
- Daarbij wordt ook meegenomen welke jeugd maatregelen er al zijn ingezet (**3RO**)
- Bij JOVO-stelselmatige daders wordt altijd vooraf overleg gevoerd tussen OvJ en rapporteur om een gezamenlijk – onderbouwd - standpunt te hebben in de zaak (**3RO-OM**)
- De OvJ neemt een actieve rol bij de vordering ISD en besteedt extra aandacht aan de onderbouwing ter zitting en stelt tussentijdse toetsing voor (**OM**)

Ad 2 -

- Bij start van het ISD-programma wordt expliciet kennis genomen van eerder zorg- en behandeltrajecten (**PI**)
- In de bejegening wordt extra aandacht besteed aan leeftijdsaspecten (bijvoorbeeld door ervaring uit jeugdinrichtingen in te zetten) (**PI**)
- In de keuze aan interventies oriënteert de PI zich op specifieke interventies voor jong volwassenen en opleidings-organisaties en leer-werktrajecten (**PI**)
- Er wordt extra aandacht besteed aan scholing/ opleiding/ startkwalificatie en leer-werktrajecten (**PI**)

- Bij jong volwassen ISD-ers wordt binnen het programma expliciet ingezet op snelle externe plaatsing (**PI**)
- Bij JOV-ISD-ers wijst de Reclassering per casus een vast contactpersoon aan die ook al tijdens de intramurale fase aanspreekpunt is voor de PI en die deelneemt aan het trajectbepalingsoverleg (**3RO-PI**)
- Tijdens het verloop wordt de JOVO-ISD minimaal eens per drie maanden geagendeerd/ besproken in het VHRU (**VHRU**)

Ad 3 –

- De gemeentelijk interventiespecialist/ informatiemakelaar wordt van meet af aan betrokken bij de uitvoering van het ISD-programma (**PI-gemeente**).
- De gemeentelijk interventiespecialist/ informatiemakelaar spant zich bij JOVO-ISD-ers tijdig en extra in om een passend (gemeentelijk)aanbod t.a.v. huisvesting, werk/ dagbesteding te bieden (**Gemeente**)
- Minimaal een half jaar voor afloop van de maatregel is dit gemeentelijk aanbod per deelnemer bekend (**Gemeente**).

Duur van de pilot en evaluatie

De pilot (is ge-)start met ingang van 01 januari 2016 voor de duur van twee jaar. De bedoeling is dat na twee jaar bovengenoemde uitvoeringsafspraken zijn geïmplementeerd in de reguliere werkwijze.

Het Veiligheidshuis Regio Utrecht registreert de verschillende onderdelen per (potentiële) JOVO-ISD-er -en zorgt voor een korte rapportage eind 2017.

Het WODC voert een breder evaluatie-onderzoek uit. Het VHRU levert daarvoor de benodigde gegevens aan bij het WODC.

Karel van Duijvenbooden

Manager VHRU

Mei 2016